

RÁKÓCZI SZABADSÁGHARC

A SZABADSÁGHARC KEZDETE

- A török kiűzése után a bécsi kormány intézkedései súlyosan sértették a magyar társadalom különböző rétegeit – Lipót-féle abszolutizmus
- 1697. hegyaljai felkelés
- Kis Albert, Tokaji Ferenc: Tokaj és Sárospatak elfoglalása
- a német őrség levágása – de ezt leverik
- Rákóczi: Bécsbe menekül – nehogy kapcsolatba hozzák a felkeléssel
- magyarországi tartózkodása idején barátja: gróf Bercsényi Miklós – hatása
- köv.: Rákóczi külpolitikai tapogatózásai – XIV. Lajoshoz fordult segítségért
- ok.: spanyol örökösödési háború kirobbanása: 1701.
- Rákóczi lebukott- bécsújhelyi börtön – szökés: Brezán vára (találkozás Bercsényivel)
- távollétében: fej-és jószágvesztés
- 1702. Habsburg toborzás kezdete – spanyol örökösödési háborúra
- erőszakos sorozások: Esze Tamás és Kis Albert önként jelentkeztek sorozni-cselből
- Tiszaháti felkelés: Esze Tamás és Kis Albert szervezkedése – rejtőzködés a beregi hegyekbe a sereg elindulásakor
- 1703. április: fekérsük: Rákóczi álljon a sereg élére.
- 1703. május: tiszaháti felkelés kezdete
- 1703. június: Brezáni kiáltvány (valójában később fogalmazták meg) és: zászlókiállítás
- kezdetben a jobbágyok a nemesek ellen is fordultak (udvarházak felgyújtása)
- Dolha: Károlyi Sándor szatmári főispán szétveri a csapatokat – Bécsben jelent
- június 14. a felkelők és Rákóczi találkozása
- június 16. Verecke: Rákóczi Magyarország földjére lépett

KATONAI ESEMÉNYEK

- 1703. augusztusig: Tiszántúl elfoglalása
- köv.: nemesség egy része és a hajdúvárosok csatlakozása
- 1703 végéig: a Duna-Tisza köze és a Felvidék Rákóczi kezén
- 1704-1708: a Duna-Tisza-köze, a Tiszántúl és a Felvidék egy része kuruc kézen
- Dunántúl és Erdély: váltakozó módon kuruc vagy labanc kézen
- külpolitika: XIV. Lajos elismerte Rákóczit – pénzbeni támogatás
- 1703/1704. tele: Károlyi Sándor: Bécs alá jut.
- de: nem tudnak egyesülni a francia-bajor seregekkel
- 1704 nyara: Höchstadt - Savoyai Jenő győzelme ⇒
- már ekkor eldőlt, hogy a szabadságharc célja csak egy megegyezés lehet
- 1704. Erdély elfoglalása – az erdélyi rendek Rákóczit fejedelmüké választják
- 1704. december 26. Nagyszombat – kuruc seregek veresége

A SZABADSÁGHARC TÁRSADALMI BÁZISA

- Rákóczi célja: nemzeti összefogás megteremtése
- Ezt Trencsénig (1708) sikerült fenntartani
- A legmegbízhatóbb bázis: a vitézlő rend és a köznemesség
- főurak csatlakozása– fontos diplomáciai kapcsolatok
- jobbágyok

- 1703. augusztus – vetési pátens – a hadviselő jobbágyoknak mentesítette a közterhek és a földesúri szolgáltatások alól – ez: jelzi a nemeseknek, hogy nincs szó jobbágyfelszabadításról
- gyalui pátens: megtiltja a nemesi udvarházak elleni támadásokat
- a nemzetiségiek is csatlakoztak (kivéve: Pozsony, Sopron, Székesfehérvár németsege és: Délvidék szerb határőrei, horvátok)
- vallási ellentétek: a három nagy felekezet (katolikus, evangélikus, református)szabad vallásgyakorlata

1705. Szécsény országgyűlés:

- a Habsburg államhatalom megszűnt – köv.: független magyar államszervezetet meg kellett teremteni
- a magyarországi rendek szövetséget kötöttek:
- rendi szövetséget, úgynevezett konföderációt hoztak létre
- Rákóczit vezérlő fejedelemmé választották.
- Mellé: 24 tagú szenátus
- A szenátus elnöke + a hadak főgenerálisa: Bercsényi
- Rákóczi: teljhatalom – külpolitika, hadügy, pénzügy + a szenátus tagjait ő nevezte ki
- Kuruc állam: nemzeti abszolutizmus (átmenet a fejedelmi és a rendi hatalom között)
- követelések: szabad királyválasztás
 - ellenállási záradék visszaállítása
 - önálló Erdély visszaállítása

GAZDASÁGPOLITIKA

- Besztercebánya: gazdasági tanács létrehozása
- hadseregellátás a központi kérdés
- élelmezés: tárházak
- iparfejlesztés: manufaktúrák alapítása:
- textilipar, vashámorok, puskapor-és fegyvergyártás
- kézművesek felmentése a katonáskodás alól
- pénzügyi fedezet: adót nem vetett ki kezdetben
- bányák, vámok, Rákóczi - birtokok jövedelme
- külföldi segély: XIV.Lajos: havi tízezer tallér
- rézpénz (libertások) – de: devalválni kénytelen
- majd: általános adózás
- probléma: a parasztságnak kell harcolni + az országot eltartani

A HADSEREG HELYZETE

- 1705. I. Lipót halála – utód: I. József – kiáltvány (kegyelmet ígér)
- 1705/1706. Nagyszombat: angol, holland közvetítéssel béketárgyalások. De: túlzott követelések – a szécsényi ogy. határozataihoz ragaszkodnak
- 1705 vége: vereség a zsigósi szorosban – Erdély (átmenetileg) császári kézbe kerül
- 1705. Dunántúli offenzíva -Vak Bottyán vez.
- 1706. Dunaföldvár- Fehérvár- Simontornya- Kőszeg- Sopron (Béri Balogh Ádám, Bezerédj Imre)
- Köv.: Vak Bottyán serege 8000-ről 30000-re nő
- 1706. ősze: erdélyi hadjárat: Erdélyből kiverik a császáriakat
- 1707: Erdély kuruc kézen
- A kuruc sereg irányítása: mindvégig nemesek kezében

- Probléma: nem jó hadvezérek
- a kuruc sereg alapja: Thököly katonái (vitézlő rend)
- átállt császáriak
- idegen zsoldosok (konfliktusok)
- létszám 70 ezer – majd: 30 ezer
- két fegyvernem: gyalogság (talpasok) és lovasság/ tüzérség
- Könnyűlovasok – a nehézlovasság hiányzott, a tüzérség nem kellően felszerelt
- reguláris és irreguláris csapatok keveredése - konfliktusok
- reguláris: a fejedelem irányítása alatt álló csapatok
- irreguláris: „mezei csapatok”: hiányos képzettségű, fegyelmezetlen
- A kuruc sereg zömét a bujdosókból, parasztokból összeverődött, kiképzetlen, rosszul felszerelt irreguláris csapatok alkották, amelyek időnként bravúros rajtaütéseket hajtottak végre, de gyakorlatilag egyetlen nagyobb ütközetet sem tudtak megnyerni.
- ⇒ az udvar kézben tudja tartani az ország legjelentősebb várait végig
- ezek a társadalmi ellentétek bomlasztották a kuruc sereget
- Rákóczi: próbálja ezeket feloldani

KATONAI ESEMÉNYEK

- 1705. I. Lipót halála – utód: I. József – kiáltvány (kegyelmet ígér)
- 1705/1706. Nagyszombat: angol, holland közvetítéssel béketárgyalások. De: túlzott követelések – a szécsényi ogy. határozataihoz ragaszkodnak
- 1705 vége: vereség a zsigárdi szorosban – Erdély (átmenetileg) császári kézbe kerül
- 1705. Dunántúli offenzíva -Vak Bottyán vez.
- Dunántúl: stratégiaiul fontos – innen lehet Habsburg támadást visszaverni
- 1706. Dunaföldvár- Fehérvár- Simontornya- Kőszeg- Sopron (Béri Balogh Ádám, Bezerédj Imre)
- Köv.: Vak Bottyán serege 8000-ről 30000-re nő
- 1706. ősze: erdélyi hadjárat: Erdélyből kiverik a császáriakat
- 1707: Erdély kuruc kézen
- 1707. csaknem az egész ország kuruc kézen
- 1707. április: marosvásárhelyi ogy. Rákóczit Erdély fejedelmévé választják
- 1707. május – ónodi országgyűlés
- **Túróc megyei követek** – a megyei nemesség soraiból szerveződő békepárt szószólói – a rézpénzzel kapcsolatos vita során önző érdekek követésével gyanúsították meg a fejedelmet. Rákóczi elkeseredésében kilátásba helyezte lemondását. („Készebb vagyok megvonni magamat az ország egyik szegletében, mint hogy a várt köszönet helyett zsarnoknak mondjanak.”) Károlyi és Bercsényi felháborodásukban lekaszábolták a túróci követeket és a fejedelmi hadak féltve Rákóczi életét, az országgyűlésre irányították ágyúikat.
 - általános adózás
 - Habsburg-ház trónfosztása- cél: a megegyezés lehetetlenné tétele és: a nemzetközi elismerés megszerzése
- Eb ura a fakó! mai naptól fogva József nem királyunk!”- Bercsényi

KÜLPOLITIKA

- a francia-magyar szövetség elmarad
- svéd és lengyel támogatás úgyszintén
- 1707. Varsó: szerződés Nagy Péter cárral – de. a katonai támogatás elmarad
- Rákóczi tervei: sziléziai-morva-magyar konföderáció (esetleg lengyel)
- porosz trónörökös meghívása
- **1708-ban Trencsén** súlyos vereség (Sziléziába indultak – csatlakozni a porosz seregekhez)
- **Köv.: 1708. Sárospataki országgyűlés:** örökös szabadságot ígér a végig kitartó katonáknak

A NEMZETI EGYSÉG BOMLÁSA

- A **trencséni vereség után:** védekezésre kényszerülnek a kuruc seregek
- a nemzeti összefogás bomlása (átállások, szökések, stb)
- nélkülözés- a hadak eltartása kimerítő
- a vezetők halála: Vak Bottyán: pestis, Esze Tamás: két kuruc század viszálya során, Béri Balogh Ádám: elfogják, Budán lefejezik
- Árulások: Ocskay László brigadéros, Bezerédj Imre brigadéros
- 1710-ben Romhány súlyos vereség - köv.: kilátástalan helyzet
- Köv.: Rákóczi Lengyelországba ment az orosz cárral tárgyalni
- Károlyi Sándornak: teljhatalom
- 1711-ben a Pálffy János királyi tábornok és Károlyi Sándor kuruc generális által megkötött **SZATMÁRI BÉKE** zárta le
- Szatmári országgyűlés: csonka kuruc országgyűlés elfogadta a békefeltételeket
- közkegyelemben részesülnek a felkelők, ha huséget esküsznek a királynak - birtokaikat is megtarthatják
- protestánsok vallásszabadsága
- az udvar tiszteletben tartja Magyarország és Erdély alkotmányát a rendek törvényes úton a király elé terjeszthetik sérelmeiket
- a felszabadított jobbágyok a szabadságukat megtarthatják
- április 30: a majtényi síkon Károlyi együvé vonta a kuruc lovasságot, hadijelvényeiktől megfosztották őket
- másnap a nemesség képviselői és a főtisztek aláírták **Nagykárolyban** a szatmári békét.

A HARC ÉS BÉKE MÉRLEGE

- A szatmári békeegyezmény összbirodalmi elveket érvényesítő **kompromisszum** az udvari abszolutizmus és a magyar rendi-nemzeti erők között.
- Függetlenségünket ugyan nem tudtuk kivívni, a birodalmon belüli **rendi különállást** azonban elnyertük.
- Köv.: a **nemzeti fejlődés** lehetősége – a Habsburg uralom fennmaradásával a térségben számolni kellett. És.: Mo elmaradott ország.

pátens: nyílt parancs

Az ún. nyílt oklevél latin nevéből (litterae patentés) származó kifejezés. Az újkortól nyílt parancsot, a végrehajtó hatalom által kibocsátott törvényerejű rendeletet jelenti. A neoabszolutizmus - törvényhozó testület híján - pátensek formájában tette közzé az új jogszabályokat.